

PROJEKT

USTAWA

z dnia sierpnia 2021 r.
o ustroju sądów pokoju

W celu wykonania art. 182 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, oraz mając na uwadze troskę o sprawne funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości przy zachowaniu jego bezstronności, obiektywizmu, niezależności sądów i niezawisłości sędziów, a także kierując się potrzebą odciążenia sądów sprawami drobnymi oraz chcąc przybliżyć wymiar sprawiedliwości społeczeństwu zwiększając przez to społeczne zrozumienie i zaufanie do wymiaru sprawiedliwości, uchwała się co następuje.

Rozdział 1.

Przepisy Ogólne

Art. 1.

§ 1. Sądy pokoju, orzekają w sprawach:

- 1) cywilnych, w których:
 - a) wartość przedmiotu sporu nie przekracza 10.000 zł,
 - b) przedmiotem sporu jest naruszenia dóbr osobistych;
 - c) jedną ze stron postępowania jest konsument (sprawy konsumenckie).
- 2) o wykroczenia;
- 3) karnych, o przestępstwa, w których górna granica kary nie przekracza 1 roku pozbawienia wolności
– chyba że przepis szczególnie powierza orzekanie w takich sprawach innemu sądowi.

§ 2. W skład sądu pokoju wchodzi kolegium sądu pokoju oraz sędziowie pokoju.

Art. 2.

§ 1. Sądy pokoju są powołane do tego wydziału w sądach rejonowych.

§ 2. Minister Sprawiedliwości w drodze rozporządzenia tworzy oraz znosi sądy pokoju mając na względzie potrzeby wynikające z obciążenia ich sprawami.

§ 4. Z zastrzeżeniem art. 3 właściwość miejscowa sądu pokoju odpowiada właściwości miejscowej sądu rejonowego, przy którym działa sąd pokoju.

Art. 3.

§ 1. W uzasadnionych przypadkach, w szczególności w sytuacji znaczącego obciążenia sprawami, przy sądzie rejonowym może zostać utworzony więcej niż jeden sąd pokoju.

§ 2. W wypadku, o którym mowa w § 1, gdy przy sądzie rejonowym działa więcej niż jedno kolegium, zakres ich właściwości miejscowej ustala w drodze rozporządzenia Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii prezesem sądu rejonowego, mając na uwadze równomierne rozłożenie ich obowiązków oraz potrzeby zagwarantowania sprawnego postępowania sądowego.

Art. 4.

§ 1. Jeżeli wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości lub jeżeli przez to oszczędzi się znacznie na kosztach sądu pokoju może orzekać oraz dokonywać innych czynności poza swoją siedzibą.

§ 2. W uzasadnionych przypadkach, w tym na wniosek prezesa sądu rejonowego, Minister Sprawiedliwości może zarządzić odbywanie poza siedzibą sądu stałych roków sądów pokoju.

§ 3. W zarządzeniu, o którym mowa w § 2, należy określić jego siedzibę i właściwość miejscową. W zarządzeniu tym można określić również zakres spraw przekazanych do rozpoznawania.

§ 4. Zarządzenie, o którym mowa w § 2. Podlega ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Monitor Polski.

Art. 5.

Językiem urzędowym w sądach pokoju jest język polski. Osoby nie władające tym językiem mają prawo korzystania z pomocy tłumacza, jak również prawo używania przed kolegium języka ojczystego.

Art. 6.

Nadzór nad działalnością sądów pokoju w zakresie orzekania sprawuje sąd rejonowy, w trybie określonym ustawami.

Art. 7.

§ 1. Nadzór nad działalnością administracyjną sądów pokoju polegającą na:

- 1) zapewnieniu odpowiednich warunków techniczno-organizacyjnych oraz majątkowych funkcjonowania sądu pokoju i wykonywania przez niego zadań własnych, sprawuje Minister Sprawiedliwości, na zasadach określonych w przepisach odrębnych;
- 2) zapewnieniu właściwego toku wewnętrznego urzędowania sądu pokoju, bezpośrednio związanego z wykonywaniem przez zadań własnych sprawuje prezes sądu rejonowego, prezes sądu okręgowego, w okręgu sądowym którego działa sąd pokoju oraz Minister Sprawiedliwości.

§ 2. Minister Sprawiedliwości sprawuje nadzór nad działalnością administracyjną, o której mowa w § 1 pkt 2 przez służbę nadzoru, którą stanowią sędziowie delegowani do Ministerstwa Sprawiedliwości w trybie określonym w przepisach odrębnych.

§ 3. Nadzór nad działalnością administracyjną, o której mowa w § 1 pkt 2 nie może wkraczać w dziedzinę, w której sędziowie pokoju są niezawiśli.

Rozdział 2.

Wewnętrzna organizacja sądów pokoju

Art. 8.

§ 1. Sądem pokoju kieruje kolegium sądu pokoju, zwane dalej jako kolegium.

§ 2. Kolegium tworzą przewodniczący kolegium, jeden lub dwaj jego zastępcy i pozostali członkowie kolegium.

Art. 9.

§ 1. Członków kolegium określa prezes sądu rejonowego mając na uwadze potrzeby wynikające z obciążenia sprawami sądów pokoju.

§ 2. Członków kolegium wybierają ze swojego sędziowie pokoju na okres 4 lat.

§ 3. Przewodniczącego kolegium, na wniosek prezesa sądu rejonowego, wybierają ze swego grona sędziowie pokoju spośród osób mających wyższe wykształcenie prawnicze.

§ 4. Po upływie kadencji kolegium działa aż do rozpoczęcia działalności przez nowo wybrane kolegium, nie dłużej jednak niż przez okres 4 miesięcy.

Art. 10.

§ 1. Do zadań kolegium należy w szczególności:

- 1) kierowanie sądem pokoju i reprezentuje go na zewnątrz, z wyjątkiem spraw należących do kompetencji prezesa sądu lub dyrektora sądu rejonowego;
- 2) dokonywanie analizy orzecznictwa w kierowanym sądzie pokoju pod względem jego jednolitości oraz informowanie sędziów pokoju i prezesa sądu rejonowego o wynikach tej analizy;
- 3) podnoszenie poziomu pracy sędziów pokoju oraz pobudzanie działalności wychowawczej sądów pokoju w społeczeństwie.

§ 2. Przewodniczący kolegium jest również zwierzchnikiem służbowym sędziów pokoju danego sądu pokoju oraz powierza

sędziom pokoju pełnienie dodatkowych funkcji i zwalnia ich z ich pełnienia, chyba że ustawa stanowi inaczej.

§ 3. W zakresie kierowania działalnością administracyjną sądu, prezes sądu podlega prezesowi sądu przelozonego oraz Ministrowi Sprawiedliwosci.

Art. 11.

Minister Sprawiedliwosci określi, w drodze rozporządzenia, sposób wyboru, skład i strukturę organizacyjną, tryb działania oraz szczegółowe zadania kolegium, uwzględniając zakres współpracy z prezesem sądu rejonowego, potrzebę uwzględnienia w jej strukturze przewodniczącego i zastępców oraz określenia ich zadań.

Art. 12.

§ 1. W uzasadnionych przypadkach sąd pokoju może dzielić się na sekcje.

§ 2. Sekcją kieruje członek kolegium. Do członka kolegium kierującego sekcją art. 10 § 1 pkt 2 stosuje się odpowiednio.

§ 3. Minister Sprawiedliwosci, mając na względzie potrzebę zapewnienia ich racjonalnej organizacji, w szczególności przez dostosowanie liczby, rodzaju i wielkości sekcji do obciążenia wpływem spraw, właściwą skalę etyzacji, ekonomię postępowania sądowego, w celu zagwarantowania realizacji prawa obywatela do rozpoznania jego sprawy w rozsądnym terminie.

Art. 13.

§ 1. Minister Sprawiedliwosci, mając na względzie racjonalne wykorzystanie kadr, potrzeby wynikające z obciążenia zadaniami poszczególnych sądów pokoju, przydziela oraz likwiduje stanowiska orzecznicze z uwzględnieniem art. 15 § 2.

§ 2. W sytuacji utworzenia nowego sądu pokoju Minister Sprawiedliwosci, po zasięgnięciu opinii właściwego prezesa sądu rejonowego ustali liczbę stanowisk orzeczniczych w tworzonem sądzie pokoju z uwzględnieniem art. 15 § 2.

Art. 14.

W zakresie nieuregulowanym w ustawie do wewnętrznej organizacji sądów pokoju stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 2027).

Rozdział 3. Sędziowie pokoju

Art. 15.

§ 1. Sędziami pokoju są ławnicy sądów rejonowych i sądu okręgowego, w okręgu sądowym w którym działa sąd pokoju.

§ 2. Sędzia pokoju może pełnić swój urząd w sposób etatowy lub pozaetatowy.

Art. 16.

§ 1. Z zastrzeżeniem § 3 etatowym sędziom pokoju może zostać osoba, która:

- 1) posiada wyłącznie obywatelstwo polskie i korzysta z pełni praw cywilnych i publicznych, a także nie był prawomocnie skazany za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe;
- 2) jest nieskazitelnego charakteru;
- 3) ukończyła wyższe studia prawnicze w Rzeczypospolitej Polskiej i uzyskała tytuł zawodowy magistra lub zagraniczne studia prawnicze uznane w Rzeczypospolitej Polskiej;
- 4) jest zdolna, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków sędziego;
- 5) ukończyła 30 lat;

6) spełnia wymogi do wyboru na ławnika, o których mowa w przepisach odrębnych.

§ 2. Pozaetatowym sędziom pokoju może zostać osoba spełniająca wymagania określone w § 1 pkt 1, 2, 4, 5 i 6, jeżeli ma wyższe wykształcenie.

§ 3. Etatowym sędziom pokoju jest również członek kolegium sądu pokoju, choćby nie spełniał wymogów, o których mowa w § 1.

Art. 17.

§ 1. Sędziom pokoju nie może zostać: sędzia, prokurator, żołnierz w czynnej służbie wojskowej, funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Więziennej oraz strażnik gminny (miejski).

§ 2. Sędziom pokoju nie może zostać również adwokat, radca prawny, doradca podatkowy, notariusz oraz komornik sądowy, a także aplikantów adwokackich, aplikant radcowski, aplikant notarialny oraz aplikant komorniczy.

Art. 18.

Stosunek służbowy pozaetatowych sędziego pokoju nawiązuje się po uzyskaniu wpisu na właściwą listę ławników.

Art. 19.

§ 1. Stosunek służbowy etatowych sędziego pokoju nawiązuje się po doręczeniu mu aktu powołania.

§ 2. Etatowy sędzia pokoju powinien zgłosić się w celu objęcia pierwszego stanowiska w ciągu czternastu dni od dnia otrzymania aktu powołania.

§ 3. W razie nieusprawiedliwionego nieobjęcia pierwszego stanowiska orzeczniczego w terminie określonym w § 2, powołanie traci moc; okoliczność tę stwierdza prezes sądu rejonowego.

Art. 20.

Po objęciu pierwszego stanowiska orzeczniczego sędziego pokoju, nie mający wykształcenia prawniczego odbywa szkolenie z zakresu metodyki pracy sądu pokoju organizowane przez prezesa sądu okręgowego.

Art. 21.

§ 1. Stosunek służbowy sędziego pokoju rozwiązuje się z mocy prawa, jeżeli zrzekł się on urzędu.

§ 2. Z zastrzeżeniem § 3, w przypadku etatowych sędziów pokoju zrzeczenie się urzędu jest skuteczne po upływie miesiąca od dnia złożenia na ręce prezesa sądu rejonowego oświadczenia w tym przedmiocie.

§ 3. Prezes sądu rejonowego może określić inny termin zrzeczenia się urzędu, nie dłuższy niż 3 miesiące od dnia złożenia mu oświadczenia w tym przedmiocie.

§ 4. O zrzeczeniu się urzędu przez sędziego pokoju prezes sądu rejonowego zawiadamia Ministra Sprawiedliwosci oraz Krajową Radę Sądownictwa i Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 22.

§ 1. Prawomocny wyrok sądu dyscyplinarnego o złożeniu sędziego pokoju z urzędu oraz prawomocne orzeczenie przez sąd dyscyplinarny środka karnego w postaci pozbawienia praw publicznych lub zakazu zajmowania stanowiska orzeczniczego pociąga za sobą, z mocy prawa, utratę urzędu i stanowiska orzeczniczego; stosunek służbowy sędziego wygasa z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia lub wyroku.

§ 1. Stosunek służbowy sędziego pokoju wygasa z dniem utraty przez niego obywatelstwa polskiego.

Art. 23.

Po upływie kadencji sędziego pokoju może brać udział jedynie w rozpoznawaniu sprawy rozpoczętej wcześniej z jego udziałem, do czasu jej zakończenia.

Art. 24.

§ 1. Minister Sprawiedliwości może delegować sędziego pokoju, za jego zgodą, do pełnienia obowiązków orzeczniczych lub czynności administracyjnych:

- 1) w innym sądzie pokoju działającego na obszarze okręgu sądowego, mając na względzie racjonalne wykorzystanie kadr oraz potrzeby wynikające z obciążenia sprawami poszczególnych sądów pokoju;
- 2) w Ministerstwie Sprawiedliwości lub innej jednostce organizacyjnej podległej Ministrowi Sprawiedliwości albo przez niego nadzorowanej;
- 3) w Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej – na wniosek Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej; – na czas określony, nie dłuższy niż 2 lata.

§ 2. Sędzia pokoju może zostać odwołany z delegacji lub z niej ustąpić za miesięcznym uprzedzeniem. W szczególnie uzasadnionych przypadkach Minister Sprawiedliwości może określić inny termin ustąpienia lub odwołania z delegacji.

§ 3. Do delegacji sędziego pokoju stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące delegowania sędziów sądów powszechnych.

Art. 25.

Mandat sędziego pokoju wygasa w razie:

- 1) śmierci;
- 2) utraty obywatelstwa polskiego;
- 3) prawomocnego skazania za przestępstwo;
- 4) powstania okoliczności, o których mowa w art. 17 § 2;
- 5) zrzeczenia się mandatu.

Art. 26.

§ 1. Sędzia pokoju jest obowiązany postępować zgodnie ze ślubowaniem.

§ 2. Sędzia pokoju powinien w służbie i poza służbą strzec powagi zajmowanego stanowiska i unikać wszystkiego, co mogłoby przynieść ujmę godności sędziego pokoju lub osłabiać zaufanie do jego bezstronności.

Art. 27.

§ 1. Sędzia pokoju na rozprawie i posiedzeniu z udziałem stron, używa stroju urzędowego. Strojem urzędowym sędziego pokoju jest strój urzędowy sędziego sądu powszechnego, a sędziego pokoju przewodniczącego na rozprawie lub posiedzeniu – także nakładany na kołnierz togi łańcuch z wizerunkiem orła.

§ 2. Sędzia pokoju otrzymuje legitymację służbową, wymieniającą zajmowane przez niego stanowisko i miejsce służbowe oraz formę pełnienia urzędu. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze zarządzenia, wzór legitymacji służbowej sędziego pokoju.

Art. 28.

§ 1. Sędzia pokoju obowiązany jest zachować w tajemnicy okoliczności sprawy, o których powziął wiadomość ze względu na swój urząd, poza jawną rozprawą sądową.

§ 2. Obowiązek zachowania tajemnicy trwa także po ustaniu stosunku służbowego.

§ 3. Obowiązek zachowania tajemnicy ustaje, gdy sędzia pokoju składa zeznania jako świadek przed sądem, chyba że ujawnienie tajemnicy zagraża dobru państwa albo takiemu ważnemu interesowi prywatnemu, który nie jest sprzeczny z celami wymiaru sprawiedliwości. W tych przypadkach od obowiązku zachowania tajemnicy może zwolnić sędziego Minister Sprawiedliwości.

§ 4. Wobec osoby pełniącej urząd sędziego pokoju postępowania sprawdzającego, o którym mowa w przepisach odrębnych nie przeprowadza się. Przed przystąpieniem do pełnienia obowiązków sędzia pokoju zapoznaje się z przepisami o ochronie informacji niejawnych i składa oświadczenie o znajomości tych przepisów.

§ 5. Informacje niejawne mogą być udostępnione sędziemu pokoju tylko w zakresie niezbędnym do pełnienia urzędu, pełnienia powierzonej funkcji lub wykonywania powierzonych czynności.

Art. 29.

§ 1. Etatowy sędzia pokoju nie może podejmować dodatkowego zatrudnienia lub sposobu zarobkowania, z wyjątkiem zatrudnienia na stanowisku dydaktycznym, badawczo-dydaktycznym lub badawczym w łącznym wymiarze nieprzekraczającym pełnego wymiaru czasu pracy pracowników zatrudnionych na tych stanowiskach, jeżeli wykonywanie tego zatrudnienia nie przeszkadza w pełnieniu obowiązków sędziego pokoju.

§ 2. Pozaetatowy sędzia nie może podejmować zajęcia ani sposobu zarobkowania, które przeszkadzałyby w pełnieniu obowiązków sędziego pokoju lub mogło osłabiać zaufanie do jego bezstronności lub przynieść ujmę godności sprawowanego urzędu.

§ 3. Z zastrzeżeniem § 4 sędzia pokoju może:

- 1) być członkiem zarządu, rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej spółki prawa handlowego;
- 4) być członkiem zarządu fundacji prowadzącej działalność gospodarczą;
- 5) posiadać w spółce prawa handlowego więcej niż 10% akcji lub udziały przedstawiające więcej niż 10% kapitału zakładowego;
- 6) prowadzić działalności gospodarczej na własny rachunek lub wspólnie z innymi osobami, a także zarządzać taką działalnością lub być przedstawicielem bądź pełnomocnikiem w prowadzeniu takiej działalności.

§ 4. Na wniosek kolegium lub prezesa sądu rejonowego sędzia pokoju obowiązany jest zrzec się pełnionej funkcji lub zbyć posiadane udziały (akcje) w spółce prawa handlowego lub zaprzestać podejmowanej działalności gospodarczej. Od wniosku, o którym mowa w zdaniu poprzednim sędzia pokoju może złożyć, w terminie 7 dni, umotywowane zastrzeżenie do Krajowej Rady Sądownictwa.

§ 5. O zamiarze podjęcia dodatkowego zatrudnienia lub innego sposobu zarobkowania sędzia pokoju zawiadamia kolegium oraz prezesa sądu rejonowego. Prezes sądu rejonowego kieruje zawiadomienie, o którym mowa w zdaniu poprzednim, wraz z opinią ze swoją opinią oraz opinią kolegium do Ministra Sprawiedliwości.

Art. 30.

Etatowi sędziowie pokoju obowiązani do złożenia oświadczenia o swoim stanie majątkowym, na zasadach odpowiednich dla sędziów sądów powszechnych.

Art. 31.

§ 1. Sędzia pokoju obowiązany jest podnosić kwalifikacje orzecznicze.

§ 2. Etatowy sędzia pokoju jest obowiązany uczestniczyć, w miarę możliwości corocznie, w szkoleniu i doskonaleniu zawodowym organizowanym przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury lub innych formach doskonalenia zawodowego, w celu uzupełnienia specjalistycznej wiedzy i umiejętności zawodowych.

§ 3. Etatowy sędzia pokoju, o ile jest to możliwe, najpóźniej na trzy dni przed rozpoczęciem szkolenia lub korzystania z innej formy doskonalenia zawodowego, zawiadamia o tym kolegium, jeżeli w związku z korzystaniem z doskonalenia zawodowego będzie przebywał więcej niż dzień poza miejscowością będącą siedzibą sądu pokoju, w którym pełni służbę. Przewodniczący kolegium zawiadamia o tym fakcie prezesa sądu rejonowego oraz Ministra Sprawiedliwości.

Art. 32.

§ 1. Czas pracy etatowego sędziego pokoju jest określony wymiarem jego zadań.

§ 2. Pozaetatowy sędzia pokoju może zostać wyznaczony do orzekania do trzydziestu dni w ciągu roku. Liczba tych dni może być zwiększona przez przewodniczącego kolegium albo za zgodą sędziego pokoju albo z ważnych przyczyn, a zwłaszcza w przypadku konieczności zakończenia rozprawy z jego udziałem.

§ 3. Wyznaczając pozaetatowego sędziego pokoju do udziału w rozprawie, zawiadamia się o tym jednocześnie pracodawcę jego zatrudniającego.

Art. 33.

§ 1. Przewodniczący kolegium może zarządzić przydzielenie dodatkowego sędziego sądu pokoju do sprawy, jeżeli istnieje prawdopodobieństwo, że będzie ona trwać czas dłuższy. W razie potrzeby można przydzielić dwóch sędziów pokoju dodatkowych wskazując kolejność, w której będą oni wstępować do udziału w naradzie i głosowaniu.

§ 2. Dodatkowy sędzia pokoju bierze udział w naradzie i głosowaniu, jeżeli jeden z sędziów pokoju nie może uczestniczyć w składzie sądu.

Art. 34.

§ 1. Pracodawca zatrudniający pozaetatowego sędziego pokoju jest obowiązany zwolnić go od pracy na czas orzekania.

§ 2. Za czas zwolnienia od pracy sędzia pokoju zachowuje prawo do świadczeń wynikających ze stosunku pracy, z wyjątkiem prawa do wynagrodzenia.

§ 3. Pozaetatowy sędzia pokoju otrzymuje rekompensatę pieniężną za czas wykonywania czynności w sądzie, którymi są: udział w rozprawie lub posiedzeniu, uczestnictwo w naradzie nad wyrokiem, sporządzenie uzasadnienia.

§ 4. Wysokość rekompensaty dla pozaetatowych sędziów pokoju biorących udział w rozpoznawaniu spraw, za jeden dzień orzekania, wynosi 1/30 podstawy ustalenia wynagrodzenia zasadniczego sędziego sądu rejonowego, o której mowa w przepisach odrębnych.

§ 5. Sędziemu pokoju przysługuje ryczałt na pokrycie kosztów dojazdu do sądu pokoju w celu wykonywania czynności orzeczniczych środkami komunikacji miejscowej w wysokości 0,25% podstawy ustalenia wynagrodzenia zasadniczego sędziego sądu rejonowego, o którym mowa w przepisach odrębnych

§ 6. Koszty wypłaty świadczeń, o których mowa w § 4 i 5, ponosi Skarb Państwa.

Art. 35.

Sędziowie pokoju zamieszkali poza siedzibą sądu pokoju otrzymują diety oraz zwrot kosztów przejazdu i noclegu według zasad ustalonych w tym zakresie dla sędziów sądów powszechnych.

Rozdział 4. Immunitet

Art. 36.

W zakresie orzekania sędziowie pokoju są niezawisli i podlegają tylko Konstytucji oraz ustawom.

Art. 37.

Sędzia pokoju nie może, powołując się na zasadę niezawisłości sędziowskiej, uchylić się od wykonania poleceń w zakresie czynności administracyjnych, jeżeli z mocy przepisów ustawy należą do obowiązków, a także poleceń dotyczących sprawności postępowania sądowego; może jednak domagać się wydania polecenia na piśmie.

Art. 38.

§ 1. Z zastrzeżeniem § 2 sędzia pokoju nie może być zatrzymany ani pociągnięty do odpowiedzialności karnej bez zezwolenia właściwego sądu dyscyplinarnego.

§ 2. § 1 nie stosuje się w razie zatrzymania sędziego pokoju w sytuacji ujęcia gwałtem w czynności przestępstwa, jeżeli zatrzymanie jest niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania. Do czasu wydania uchwały zezwalającej na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej wolno podejmować tylko czynności niecierpiące zwłoki.

Art. 39.

O zatrzymaniu sędziego niezwłocznie powiadamia się: kolegium, prezesa sądu rejonowego, w którym działa sąd pokoju oraz prezesa sądu okręgowego właściwego ze względu na miejsce zatrzymania. Prezes sądu okręgowego może nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego sędziego pokoju. O fakcie zatrzymania sędziego pokoju prezes sądu okręgowego niezwłocznie zawiadamia Krajową Radę Sądownictwa i Ministra Sprawiedliwości.

Art. 40.

§ 1. Na wniosek przewodniczącego kolegium lub prezesa sądu rejonowego kolegium może zawiesić w czynnościach orzeczniczych sędziego pokoju w razie:

- 1) nie usprawiedliwionego niewykonywania przez niego obowiązków sędziego pokoju lub rażąco niedbałego ich wykonywania;
- 2) zachowania się rażąco godzącego w powagę sądu pokoju lub uchybienia godności sędziego pokoju;
- 3) podjęcia działalności publicznej nie dającej się pogodzić z zasadami niezależności sądów pokoju i niezawisłości sędziowskiej;
- 4) braku zdolności do wykonywania obowiązków sędziego pokoju.

§ 2. Zawieszenie sędziego pokoju w czynnościach orzeczniczych może nastąpić na czas nie dłuższy niż 3 miesiące. Po upływie tego okresu zawieszenie może zostać przedłużone wyłącznie w sytuacji wszczęcia wobec sędziego pokoju postępowania dyscyplinarnego.

Rozdział 5.

Odpowiedzialność dyscyplinarna

Art. 41.

§ 1. Sędzia pokoju odpowiada dyscyplinarnie za przewinienia służbowe (dyscyplinarne), w tym za:

- 1) oczywistą i rażącą obrazę przepisów prawa;
- 2) działania lub zaniechania mogące uniemożliwić lub istotnie utrudnić funkcjonowanie organu wymiaru sprawiedliwości;
- 3) wystąpienia okoliczności, o których mowa w art. 40 § 1.

§ 2. Sędzia pokoju odpowiada dyscyplinarnie także za swoje postępowanie przed objęciem stanowiska, jeżeli przez nie uchybił obowiązkowi piastowanego wówczas urzędu państwowego lub okazał się niegodnym urzędu sędziego pokoju.

Art. 42.

§ 1. Karami dyscyplinarnymi są:

- 1) upomnienie;
- 2) nagana;
- 3) ostrzeżenie o niepełnej przydatności do służby na stanowisku sędziego pokoju;
- 4) kara pieniężna w wysokości od 200 do 7000 zł;
- 5) przeniesienie na inne miejsce służbowe;
- 6) złożenie sędziego z urzędu.

§ 2. W wypadku etatowych sędziów pokoju karami dyscyplinarnymi sąd również:

- 1) obniżenie wynagrodzenia zasadniczego o 5%-50% na okres od sześciu miesięcy do dwóch lat;
- 2) kara pieniężna w wysokości podlegającego wypłacie za miesiąc poprzedzający wydanie prawomocnego wyroku skazującego jednomiesięcznego wynagrodzenia zasadniczego sędziego pokoju.

§ 3. Za przewinienie dyscyplinarne mniejszej wagi wymierza się karę, o której mowa w § 1 pkt 1-4 lub § 2.

§ 4. W wypadku pozaetatowych sędziów pokoju wymiarzenie kary określonej w § 1 pkt 2-3 pociąga obniżenie o 25% wysokości rekompensaty, o której mowa w art. 30 § 4 przez okres od 3 do 9 miesięcy.

§ 5. Kara przeniesienia na inne miejsce służbowe polega na przeniesieniu sędziego pokoju do innego sądu pokoju działającego w danym okręgu sądowym.

Art. 43.

§ 1. Prawomocny wyrok skazujący sądu dyscyplinarnego podaje się do wiadomości publicznej.

§ 2. Sąd dyscyplinarny może odstąpić od podania wyroku do wiadomości publicznej, jeżeli jest to zbędne dla realizacji celów postępowania dyscyplinarnego lub konieczne dla ochrony słusznego interesu prywatnego.

§ 3. Prawomocny wyrok uniewinniający sądu dyscyplinarnego podaje się do wiadomości publicznej na wniosek obwinionego sędziego złożony do sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji, nie później niż przed upływem czternastu dni od dnia uprawomocnienia się wyroku.

§ 4. Wyrok sądu dyscyplinarnego podaje się do wiadomości publicznej poprzez zamieszczenie go na stronie internetowej sądu rejonowego. Zamieszczeniu podlega sentencja wyroku, z wyłączeniem danych dotyczących tożsamości osoby fizycznej lub innej osoby, jeżeli jest to konieczne dla ochrony słuszných interesów tych osób.

Rozdział 6.

Przepisy przejściowe i końcowe

Art. 44.

W sprawach nieuregulowanych w niniejszej ustawie do postępowania w sprawie zatrzymania i pociągnięcia sędziego pokoju do odpowiedzialności karnej stosuje się przepisy odpowiednio przepisy ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 2027), z tym że:

- 1) sądem dyscyplinarnym jest sąd okręgowy;
- 2) sąd dyscyplinarny orzeka w składzie jednego sędziego pokoju oraz dwóch sędziów sądu okręgowego;
- 3) skład sądu dyscyplinarnego jest wyłaniany w losowaniu;
- 4) w losowaniu, o którym mowa w pkt 3 nie biorą udział sędziowie pokoju orzekający tym samym w sądzie pokoju co obwiniony;
- 5) wytknięcie uchybienia oczywistej obrazy przepisów prawa przysługuje sądowi rejonowemu rozpoznającemu środki odwoławcze od orzeczenia sądu pokoju;
- 6) odwołanie od wytknięcia uchybienia rozpoznaje sąd okręgowy właściwy ze względu na siedzibę sądu rejonowego udzielającego wytknięcia oczywistej obrazy przepisów prawa;
- 7) organem właściwym do rozpoznania skarg i wniosków na działalność sądu pokoju i sędziów pokoju jest kolegium;
- 8) organem właściwym do rozpoznania skarg i wniosków na działalność kolegium jest prezes sądu okręgowego, w okręgu którego działa sąd pokoju.

Art. 45.

W ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 2027), wprowadza się następujące zmiany w art. 159 po § 2 dodaje się § 3 w brzmieniu: Przepis § 2 nie ma zastosowania w przypadku pełnienia urzędu sędziego pokoju.

Art. 46.

Ustawa wchodzi w życie na zasadach określonych w odrębnej ustawie.

U Z A S A D N I E N I E

Przedłożony projekt ma na celu utworzenie sądów pokoju, jako sądów obywatelskich powołanych do rozpoznawania drobnych spraw cywilnych, karnych oraz spraw o wykroczenia. Cechą wyróżniającą niniejszy projekt jest to, że zakłada on, iż osobami orzekającymi w sądach pokoju będą ławnicy *ergo* niezawodowi przedstawiciele społeczeństwa dotychczas orzekający w przede wszystkim w sprawach karnych o zbrodnie, oraz w sprawach cywilnych (przede wszystkim w sprawach rozwodowych).

Powyższa myśl przewodnia, iż to ławnicy powinni zostać sędziami pokoju wynika pośrednio z uchwalenia ustawy z dnia 28 maja 2021 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1090). Na jej mocy (art. 4), został znowelizowany art. 15zsz¹ ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. poz. 1842, z późn. zm.). Przepis ten wprowadził w sprawach cywilnych nową zasadę – orzekania w składzie jednoosobowym, bez względu na instancję.

Art. 15zsz¹

1. W okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania ostatniego z nich, w sprawach rozpoznawanych według przepisów ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego, zwanej dalej "Kodeksem postępowania cywilnego":

- 1) rozprawę lub posiedzenie jawne przeprowadza się przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie ich na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku (posiedzenie zdalne), z tym że osoby w nim uczestniczące, w tym członkowie składu orzekającego, nie muszą przebywać w budynku sądu;*
 - 2) od przeprowadzenia posiedzenia zdalnego można odstąpić tylko w przypadku, gdy rozpoznanie sprawy na rozprawie lub posiedzeniu jawnym jest konieczne, a ich przeprowadzenie w budynku sądu nie wywoła nadmiernego zagrożenia dla zdrowia osób w nich uczestniczących;*
 - 3) przewodniczący może zarządzić przeprowadzenie posiedzenia niejawnego, gdy nie można przeprowadzić posiedzenia zdalnego, a przeprowadzenie rozprawy lub posiedzenia jawnego nie jest konieczne;*
 - 4) w pierwszej i drugiej instancji sąd rozpoznaje sprawy w składzie jednego sędziego; prezes sądu może zarządzić rozpoznanie sprawy w składzie trzech sędziów, jeżeli uzna to za wskazane ze względu na szczególną zawilgość lub precedensowy charakter sprawy.*
- 2. Na wniosek strony lub osoby wezwanej zgłoszony na co najmniej 5 dni przed wyznaczonym terminem posiedzenia zdalnego sąd zapewni jej możliwość udziału w posiedzeniu zdalnym w budynku sądu, jeśli strona lub osoba wezwana wskaże we wniosku że nie posiada urządzeń technicznych umożliwiających udział w posiedzeniu zdalnym poza budynkiem sądu.*
- 3. Sąd poucza osobę wezwaną oraz stronę niezastępowaną przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub radcę Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej o treści ust. 2 przy doręczeniu pierwszego zawiadomienia o terminie posiedzenia zdalnego.*
- 4. Przepisu ust. 1 pkt 4 nie stosuje się do spraw prowadzonych na podstawie ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i ustawy z dnia 15 maja 2015 r. - Prawo restrukturyzacyjne (Dz. U. z 2020 r. poz. 814 i 1298 oraz z 2021 r. poz. 1080).*

Jego skutkiem, jest m.in. to iż ławnicy orzekający w wydziałach cywilnych (rodziny, pracy/pracy i ubezpieczeń społecznych), zostali całkowicie odsunięci od orzekania.

Nie wdając się w zgodność ww. rozwiązań z art. 182 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.) należy stwierdzić, że w ten szczególny sposób lwia część ławników została obecnie bez przydziałów orzeczniczych. Niemożna nie zwrócić przy tym uwagi, że dotychczasowe rozwiązania – zakładające wybór sędziów pokoju wraz z wyborami samorządowymi implikują skutki w postaci odroczenia ewentualnego wejścia w życie ustaw kreujących sądy pokoju o okres 2023 roku (co jest bezpośrednim skutkiem wydłużenia kadencji organów j.s.t. z czterech do pięciu lat).

Mając powyższe na uwadze słusznym wydaje się rozwiązanie pośrednie – zakładające, iż to ławnicy (który w większości nie orzekają) zostaliby przydzieleni do nowotworzonych sądów pokoju. Pozwoliłoby to nie tylko na bardzo szybkie rozpoczęcie działalności przez te sądy, ale również dałoby czas na ewentualne przeszkolenie ławników pod kątem metodyki pracy sędziego pokoju. To zaś przyczyniłoby się do wzrostu wykonywanej przez nich działalności orzeczniczej, co z kolei przyczyniłoby się do zmniejszenia liczby wyroków uwzględniających apelację od orzeczeń przed nimi zapadłych.

Projekt ustawy zakłada utworzenie w sądach rejonowych sądów pokoju, które to były by zorganizowane jako odrębne wydziały sądowe. Jest to rozwiązanie analogiczne do tego – obecnie funkcjonującego – odnoszącego się do działania sądów gospodarczych (*vide* art. 10a ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 2027), dalej jako: „upusp”). W projekcie założono, iż wewnętrzne funkcjonowanie sadu pokoju powinno uwzględniać jego specyficzny – obywatelski charakter. Z tego również powodu założono, że:

I. Sędem pokoju kierować miałyby kolegium (art. 8-10 i 12 projektu). Jest to rozwiązanie zaczerpnięte z (nieobowiązującej) ustawy z dnia 20 maja 1971 r. o ustroju kolegiów do spraw wykroczeń (Dz.U. Nr 12, poz. 118 z późn. zm.). Kolegium łączyłoby w sobie kompetencje prezesa sądu, jak i obecnej rady ławniczej. Członkowie kolegium – ze względu na pełnioną funkcję mieli by szczególny status – etatowych sędziów pokoju (patrz punkt niżej).

II. Urząd sędziego pokoju można byłoby pełnić w sposób etatowy jak i pozaetatowy (art. 15 § 2 projektu). Rozwiązanie to zostało zaczerpnięte z ustawy z dnia 12 października 1994 r. o samorządowych kolegiach odwoławczych (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 570) – art. 4 ust. 3, art. 7 ust. 1 i 1a. Zastrzeżono jednak, że etatowym sędziom pokoju może być wyłącznie osoba posiadająca wykształcenie prawnicze. Dodatkowo projekt zakłada wprowadzenie dodatkowych ograniczeń wobec etatowych sędziów pokoju, m.in. zakazu dodatkowej pracy (poza pracą na uczelni) etc. *vide* art. 29, 30 i 31 projektu.

III. Sędziami sądu pokoju byli by ławniczy orzekający w sądach rejonowych oraz sądzie okręgowym, w którym działa dany sąd pokoju (art. 15 § 1 projektu). Proponowane rozwiązanie wynika z nakreślonej wcześniej sytuacji, w której większość ławników (przede wszystkim tych orzekających w sądach okręgowych, w sprawach rozwodowych) pozostaje obecnie bezczynnych. Tym samym słusznym jest ich „zagospodarowanie” poprzez przydzielenie do orzekania w sądach pokoju. Proponowane rozwiązanie posiada dodatkową zaletę – dzięki natychmiastowemu włączeniu do orzekania tak dużej liczby ławników, możliwe stanie się nadrobienie zaległości, które są m.in. wynikiem m.in. zawieszenia terminów procesowych jakie miało miejsce w związku z epidemią COVID-19. Projektowane regulacje wymagają jednak zmiany w przepisach upusp, w szczególności zmian w art. 159 § 2 upusp zakazującej bycia ławnikiem w więcej niż jednym sądzie. Stąd też projekt zakłada również zmianę ww. przepisu (art. 45 projektu).

IV. W ramach jednego sądu rejonowego może zostać utworzony więcej niż jeden sąd pokoju (art. 3 projektu). Rozwiązanie to jest podyktowane świadomością, iż różne będzie obciążenie sprawami przez poszczególne sądy pokoju. Stąd również oczywistym jest, że w niektórych przypadkach (w szczególności największych miastach w kraju), chcąc zapewnić prawidłowe funkcjonowanie sądów pokoju koniecznym stanie się utworzenie więcej niż jednego sądu pokoju w ramach jednego sądu rejonowego.

V. Sąd pokoju może być dzielony na sekcje (art. 12 projektu). Rozwiązanie to podyktowane jest możliwością utworzenia w sądach pokoju (szczególnych wydziałach sądowych) sekcji problemowych np. ds. karnych i o wykroczenia, ds. cywilnych etc. Bezspornym jest, że w sytuacji większego napływu spraw utworzenie tego rodzaju jednostek było by pożądane, usprawniając działalność orzeczniczą sądów pokoju, jak i pomagającą utrzymując jednolitą linię orzeczniczą.

VI. Sąd pokoju może na stałe orzekać w miejscu innym niż siedziba sądu – roki sądowe (art. 4 projektu) proponowane rozwiązania mając przede wszystkim na celu usprawnienie działalności sądów pokoju, jak też przybliżenie ich do obywatela. W projektowanych przepisach zastrzeżono, że zarządzenie odbywania roków sądowych musi być podyktowane m.in znaczącym obniżeniem kosztów sądowych.

VII. Projekt zakłada również drobne modyfikacje w zakresie odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów pokoju, które to są wynikiem ich szczególnej pozycji ustrojowej (art. 41-44 projektu). Zakłada – w szczególnie uzasadnionych przypadkach – również delegację sędziego pokoju do innego sądu pokoju (mającego miejsce w tej samej miejscowości co sąd macierzysty) – art. 24 projektu.

Podsumowując przedłożony projekt wychodzi naprzeciw postulatom uspołecznienia oraz odciążenia sądów. Należy jednak zwrócić uwagę, że jest to projekt o *sticte* ustrojowym charakterze. Wydaje się, że wraz z utworzeniem sądów pokoju konieczne stałoby się uchwalenie stosownej ustawy procesowej – kodeksu postępowania w sprawach przed sądem pokoju, która to kompleksowo by regulowała postępowanie w sprawach należących do właściwości tychże sądów. Warto namieć, że taka ustawa winna koncentrować się na prekluzji dowodowej, mieszanym systemie procesowym oraz wysokim rygoryzmie prawnym środków odwoławczych od orzeczeń zapadłych przed sądem pokoju (tak by nie była to instytucja analogiczna do nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym, który *de facto* pełni dziś funkcję „przed sądu”). Konieczne jest również uwzględnienie, iż od wyroków sądów pokoju przysługiwałaby apelacja (lub nawet kasacja) do sądu rejonowego *ergo* środek odwoławczy o poziomym charakterze. Tylko w ten sposób udałoby się przyspieszyć postępowanie sądowe oraz dzięki temu odciążyć wymiar sprawiedliwości.